

TOWARZYSTWA NAUKOWE

Dr Magdalena Rzadkowolska
Łódź – UŁ

POLSKIE TOWARZYSTWO BIBLIOLOGICZNE

Polskie Towarzystwo Bibliologiczne (PTB) jest towarzystwem naukowym o zasięgu ogólnokrajowym, zostało zarejestrowane 1 sierpnia 1989 roku. Jego celem jest „rozwijanie nauki o książce i upowszechnianie jej osiągnięć, a także integrowanie wszystkich środowisk zawodowych związanych z książką” (Statut PTB, zatwierdzony w 1989 r., zmiany w 2001 r.). Siedzibą Towarzystwa jest Biblioteka Narodowa w Warszawie.

Członkami PTB są przede wszystkim pracownicy uniwersyteckich instytutów bibliotekoznawczych i bibliotek naukowych. Pierwszym prezesem Towarzystwa została Barbara Bieńkowska, wiceprezesami – Andrzej Mężyński i Krzysztof Migoń, sekretarzem – Hanna Łaskarzewska, skarbnikiem – Hanna Bojczuk. Po trzech kadencjach, w 2003 r. Walne Zgromadzenie Delegatów zmieniło skład Zarządu Głównego, prezesem wybrano Janusza Kosteckiego, wiceprezesami pozostali – Andrzej Mężyński i Krzysztof Migoń, sekretarzem – Agnieszka Paja, skarbnikiem – Anna Karczewska; Barbarze Bieńkowskiej nadano tytuł honorowego prezesa PTB. W 2008 r. prezesem został Stanisław Adam Kondek († 24 VII 2008), wiceprezesami – Andrzej Mężyński i Krzysztof Migoń, sekretarzem – Magdalena Rzadkowolska, skarbnikiem – Anna Karczewska.

PTB, liczące ok. 190-250 członków, posiada obecnie cztery oddziały terenowe warszawski i wrocławski (od 1989 r.), krakowski (od 1990 r.), katowicki (od 1993 r.). Kierują nimi Maria Kocójowa (Kraków), Mikołaj Ochmański (Warszawa), Leonard Ogierman (Katowice), Bogumiła Staniów (Wrocław). Rozwiązaniu uległy oddziały Łódzki (1994) i Lubelski (2003) a ich członkowie należą do Oddziału Warszawskiego. Członkiem honorowym Towarzystwa został w 1998 r. dr Jan Olbrycht, w latach 1990-1998 burmistrz miasta Cieszyna, obecnie poseł do Parlamentu Europejskiego.

Oprócz uczestnictwa w działalności kierowanej przez Zarząd Główny, każdy z oddziałów prowadzi własne prace organizując imprezy integrujące środowisko

wycieczki do bibliotek, spotkania z liderami krajowego bibliotekarstwa i księgoznawczych ośrodków naukowych, patronując działalności studenckich kół naukowych. Źródłem finansowania Towarzystwa są składki członkowskie oraz dotacje celowe na programy badawcze, konferencje naukowe, publikacje i wystawy. Od 1990 r. PTB wydaje nieregularny biuletyn pt. „Nowiny Polskiego Towarzystwa Bibliologicznego”, rozprowadzany głównie wśród członków.

Do najważniejszych zadań PTB należy:

- prowadzenie działalności naukowo-badawczej i wydawniczej w zakresie księgoznawstwa;
- organizowanie (samodzielne lub we współpracy z innymi instytucjami) konwersatoriów i konferencji na najważniejsze tematy związane z sytuacją książki w Polsce;
- uzgadnianie i formułowanie stanowisk fachowców wobec tych problemów;
- opracowywanie ekspertyz;
- podnoszenie poziomu wiedzy, etyki i kwalifikacji zawodowych członków, a także oddziaływanie w tym kierunku na całe środowisko pracowników książki;
- współdziałanie z właściwymi władzami, instytucjami, komitetami, towarzystwami naukowymi oraz organizacjami krajowymi i zagranicznymi w dziedzinach objętych działalnością PTB.

Zaraz po utworzeniu PTB podjęto kwestię losów zbiorów przejętych i przemieszczonych w wyniku działań wojennych i późniejszych zmian granic Polski. Problemowi temu poświęcono dwa fora dyskusyjne w 1990 r. Wypracowano wówczas i przyjęto dwa dokumenty: *Stanowisko Polskiego Towarzystwa Bibliologicznego w sprawie swobodnego dostępu do informacji i zbiorów przemieszczonych oraz przejętych* oraz *Program działań w zakresie informacji o zbiorach przemieszczonych i przejętych*. Staraniem Towarzystwa utworzono w Bibliotece Narodowej w 1990 r. Pracownię Dokumentacji Księgozbiorów Historycznych, którą nieprzerwanie kieruje Hanna Łaskarzewska. W 1992 r. podjęto kolejny temat prac badawczych – dokumentację strat polskich bibliotek w czasie II wojny światowej. Program ten jest realizowany wspólnie z Biurem Pełnomocnika Rządu do Spraw Polskiego Dziedzictwa Kulturalnego za Granicą (obecnie Departamentem Dziedzictwa Narodowego) Ministerstwa Kultury do dziś. Efektem tych prac jest seria informatorów o stratach bibliotek i księgozbiorów domowych w latach 1939-1945 na ziemiach polskich w granicach II Rzeczypospolitej

PTB zorganizowało samodzielnie lub z innymi instytucjami ponad 10 ogólnokrajowych i międzynarodowych konferencji i spotkań (poświadczonych publikacjami). M.in.: *Cieszyńskie księgozbiory historyczne* (1991); *Dokumentacja księgozbiorów historycznych. Współpraca krajowa i międzynarodowa, Zabezpieczenie i wykorzystanie księgozbiorów instytucji likwidowanych i reorganizowanych* (1993);

Możliwości współpracy międzynarodowej w zakresie bibliologii, Skutki II wojny światowej dla bibliotek polskich (1994), *Bibliotekarskie kontakty polsko-niemieckie - wczoraj i dziś* (1996); *Z problemów ochrony europejskiego i narodowego dziedzictwa piśmienniczego, Ks. Leopold Jan Szersznik znany i nieznany* (1997); *Wiedza o książce w nauce i dydaktyce* (1999); *Książka przyszłością kultury?* (2001); *Współczesna sztuka książki* (2002); *Dobre czasy - złe czasy. Polsko-niemiecka współpraca bibliotek, Droga do Okólnika. W 160. rocznicę powstania i 60. - spalenia Biblioteki Ordynacji Krasieńskich, Warszawa stolicą książki?* (2004); *Książka nie zna granic* (2005). Zarząd Główny PTB organizuje również w Bibliotece Narodowej otwarte zebrania naukowe. Oddział Warszawski zorganizował blisko 30 ogólnokrajowych konwersatoriów naukowych, od 2007 r. organizuje Warsztaty Bibliologiczne PTB OW, które od 2008 r. odbywają się w Katedrze Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego. Podobne spotkania naukowe są przygotowywane także przez inne Oddziały.

PTB było wydawcą lub współwydawcą kilkanastu publikacji. M.in.: Maria Kocójowa: *Przewodnik po zbiorach rękopisów w Wilnie*. Kraków 1993. [Wyd. Oddział Krakowski]; *Modern libraries and librarianship in Poland*. Ed. Maria Kocójowa, Alicja Altenberger. Kraków 1995. [Wyd. Oddział Krakowski]; *Symposia bibliologica. Dokumentacja księgozbiorów historycznych, współpraca krajowa i międzynarodowa. Skutki II wojny światowej dla bibliotek polskich*. Red. Andrzej Mężyński, Hanna Łaskarzewska. Warszawa 1995; *Libraries in Europe's post-communist countries: their international context*. Ed. Maria Kocójowa, Wojciech Zalewski. Kraków 1996. [Wyd. Oddział Krakowski]; *Polskie Towarzystwo Bibliologiczne. Informator*. Oprac. Marianna Mlekicka. Warszawa 1996. [Wyd. Oddział Warszawski]; *Bibliotekarskie kontakty polsko-niemieckie*. Red. Hanna Łaskarzewska, Andrzej Mężyński. *Przegląd Biblioteczny* 1997 nr 1. [Zeszyt monograficzny]; *Problemy wydawnicze i marketing współczesnej książki naukowej i akademickiej. I Krajowa Konferencja. Katowice, 19 listopada 1998*. Red. Leonard Ogierman. Katowice 1998. [Wyd. Oddział Katowicki]; *Materiały z konferencji PTB. „Z Badań Nad Polskimi Księgozbiorami Historycznymi” 1999 T. 19 s. 153-206*. [Część referatów z Forum PTB pt. „Z problemów ochrony europejskiego i narodowego dziedzictwa piśmienniczego”. Warszawa, 2 grudnia 1997 r.]; Piotr Lechowski: *Biblioteki Krakowa w okresie okupacji niemieckiej 1939-1945*. Kraków 1999. [Wyd. Oddział Krakowski]; *Wiedza o książce w nauce i dydaktyce. Konferencja*. Warszawa, 16-17 listopada 1999 r. Red. Małgorzata Kisilowska, Jacek Puchalski, Dariusz Kuźmina. Warszawa 2000; *Książka przyszłością kultury?* „Przegląd Biblioteczny” 2001 z. 3. [Zeszyt monograficzny]; *Biblioteki naukowe w Generalnym Gubernatorstwie w latach 1939-1945. Wybór dokumentów źródłowych*. Wyd. i oprac. Andrzej Mężyński przy współpr. Hanny Łaskarzewskiej. Warszawa 2003; *Kultura książki ziem wschodniego i południowego pogranicza Polski XVI-XX w. Paralele*

i różnice. Red. Jolanta Gwioździk, Edward Różycki, Katowice 2004. [Wyd. Oddział Katowicki].

Członkowie PTB opracowywali – na zamówienie resortu kultury oraz bibliotek naukowych – ekspertyzy. Barbara Bieńkowska, Hanna Łaskarzewska uczestniczyły w pracach Polsko-Ukraińskiej Komisji Międzynarodowej ds. ochrony i zwrotu dóbr kultury utraconych i bezprawnie przemieszczonych podczas II wojny światowej, Andrzej Mężyński – w zespole ekspertów rządowej komisji polsko-niemieckiej do spraw zbiorów przejętych i przemieszczonych. Towarzystwo wyrażało swoje opinie m.in. na temat problemów współczesnego bibliotekarstwa polskiego, zwrotów właścicielom zbiorów przejętych przez państwo po II wojnie światowej.

Dzięki zaangażowaniu PTB 1 stycznia 1994 r. otwarto Książnicę Cieszyńską, która powstała w wyniku usamodzielnienia się Oddziału Zabytkowego Miejskiej Biblioteki Publicznej w Cieszynie. Przez dwie kadencje przewodniczącą Rady Programowej Książnicy, w której zasiadają m.in. członkowie PTB była Barbara Bieńkowska, a następnie inny członek Towarzystwa – Jan Pirożyński.

W PTB współorganizowało Letnie Szkoły Bibliotekoznawstwa w Cieszynie dla studentów (1993-1994), warsztaty na temat ochrony zbiorów zabytkowych w regionie (1995). W 1998 r. Towarzystwo było jednym z patronów i współfinansowało wystawę *Corona urbis et orbis*, otwartą w BN z okazji 250. rocznicy założenia Biblioteki Załuskich. W latach 2000-2001 współuczestniczyło w organizowaniu imprez w Warszawie pod hasłem *Szał czytania*, promujących m.in. współczesny rynek książki w Polsce; w 2001 r. zorganizowano konkurs dla warszawskich szkół średnich nt. wiedzy o książce.

Bibliografia

B i e ń k o w s k a Barbara: Polskie Towarzystwo Bibliologiczne. *Przegląd Biblioteczny* 1997 z. 2/3 s. 241-247

G w i o ǳ i k Jolanta: Polskie Towarzystwo Bibliologiczne Oddział Katowicki. *Gazeta Uniwersytecka. Miesięcznik Uniwersytetu Śląskiego* [on line]. Dostępny w World Wide Web: <http://gu.us.edu.pl/gusa.php?op=artykul&rok=2005&miesiac=4&id=232&type=spec> [dostęp 2009-04-09]

Ł a s k a r z e w s k a Hanna: Polskie Towarzystwo Bibliologiczne. Dotychczasowe dokonania i perspektywy. *Poradnik Bibliotekarza* 2001 nr 10 s. 11-13

P o l s k i e Towarzystwo Bibliologiczne [on line]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.ptb.bn.org.pl/default.htm> [dostęp 2009-04-19]

P o l s k i e Towarzystwo Bibliologiczne. Informator. Warszawa 1996

